

Raadsinformatiebrief

Onderwerp	: Ontwikkelingen PFOA en GenX sinds 2017
Aanleiding	: Eerdere raadsinformatiebrieven
Datum	: oktober 2019
Portefeuillehouder	: A. Kraijo
Schrijver	: P.M. Stortenbeker

Inleiding

Op 29 mei 2018 heeft wethouder Kraijo u door middel van een raadsinformatiebrief geïnformeerd over perfluorooctaanzuur (PFOA) in de bodem van de Drechtsteden en omgeving. Deze raadsinformatiebrief had als doel u te informeren over de herziene handreiking voor het toepassen van PFOA houdende grond in de regio Zuid-Holland Zuid.

Sinds mei 2018 zijn er veel ontwikkelingen op het gebied van PFOA en GenX. Met deze raadsinformatiebrief willen wij u verder op de hoogte brengen van de ontwikkelingen op dit gebied.

Naamgeving

In alle berichtgeving hiervoor is gesproken over Perfluorooctaanzuur (PFOA) en GenX. Inmiddels is duidelijk geworden dat het probleem zich niet beperkt tot de stof PFOA, maar dat het probleem een stofgroep betreft, namelijk de Per- en PolyFluorAlkyl Stoffen (PFAS). Stoffen als PFOA en GenX vallen in deze groep. Volledigheidshalve moet hierbij vermeld worden dat GenX feitelijk stof betreft, maar een technologie. De stoffen die bij deze technologie horen hebben namen als FRD-902 en FRD-903. Deze stoffen vallen dus in de eerder genoemde PFAS groep en worden voor het gemak GenX genoemd. Daar waar in deze raadsinformatiebrief GenX geschreven staat, worden deze stoffen bedoeld.

Aanwijzing GenX als ZZS

Op 27 juni 2019 heeft de staatssecretaris van IenW bekend gemaakt dat GenX door het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) is aangewezen als zeer zorgwekkende stof (ZZS). Nederland had daar om verzocht, vanuit de regio hebben we dit verzoek ondersteund. Voor ZZS gelden zeer scherpe eisen bij vergunningverlening. Bedrijven die met deze stoffen werken moeten zich inspannen om de uitstoot naar lucht of water te voorkomen, dan wel te minimaliseren. De provincie Zuid-Holland, vergunningverlener voor Chemours, behandelde GenX in de praktijk al als ZZS. Wij maken ons samen met de andere betrokken overheden al lange tijd hard voor het zo ver mogelijk terugdringen van de uitstoot en lozing van deze stoffen. Wij vinden dat deze stoffen niet thuishoren in het milieu. We zien de aanwijzing als ZZS als een erkenning daarvan.

Landelijk (tijdelijk) handelingskader

Op 8 juli 2019 heeft de minister van IenW het 'Tijdelijk handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie' bekend gemaakt. Hiermee wil het ministerie de problemen die er nu zijn in grond- en baggerverzet verlichten. PFAS is een groep van circa 6.000 stoffen, waaronder PFOA, PFOS en GenX. Landelijk bestonden er nog geen regels voor het hergebruik van deze grond en bagger. Dit handelingskader biedt daar richtlijnen voor. Wij hebben vanuit onze regio gepleit voor de dergelijk landelijk kader en we zijn blij dat dit er nu is. Het geeft naar verwachting meer hergebruiksmogelijkheden voor PFAS-houdende grond. Een tweede voordeel is dat de PFAS-stoffen nu standaard onderdeel gaan worden in onderzoek naar de kwaliteit bij de afvoer van grond en bagger. Daarmee wordt verontreiniging door niet-onderzochte grond waarin wel PFAS zitten voorkomen. In onze regio was deze onderzoeksplicht al onderdeel van de eerder ingestelde regionale handreiking voor het omgaan met PFAS-houdende grond.

Het landelijk kader sluit in grote lijnen aan op onze regionale handreiking. Met de andere regiogemeenten zullen we nagaan of het nodig of wenselijk is om onze handreiking aan te passen.

Overige (regionale) onderzoeken (lopend en afgerond)

Regionaal bodemonderzoek omvang PFOA verontreiniging

Eind 2017 – begin 2018 is een regionaal bodemonderzoek uitgevoerd naar de omvang van de bodemverontreiniging met PFOA in de regio. Gemeente Dordrecht was opdrachtgever voor dit onderzoek, de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Alblasserdam, Giessenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenwaard, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht betaalden mee aan het onderzoek.

Het onderzoek had als doel om voldoende gegevens te verzamelen om verontreinigingscontouren te kunnen maken en een achtergrondwaarde te bepalen. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt om een regionaal hergebruiksbeleid te formuleren.

In juni 2018 zijn de uitkomsten van het bodemonderzoek gepubliceerd. Uit het bodemonderzoek blijkt dat PFOA in een groot deel van de regio Zuid-Holland Zuid in de bodem wordt aangetroffen. Op de meeste plekken is de gemeten hoeveelheid aan PFOA laag.

In dezelfde periode heeft het RIVM de risicogrenswaarden voor PFOA in de bodem bijgesteld op basis van de laatste inzichten. Dat heeft geleid tot een forse aanscherping van de strengste waarde voor het gebruik 'wonen met moestuin'. Deze waarde wordt in het buitengebied van Molenlanden en op een klein stukje industrieterrein in de directe omgeving van de fabriek, overschreden. Verder komen in de regio geen overschrijdingen voor.

Naar aanleiding van de uitkomsten van het regionale bodemonderzoek is de in november 2017 gepubliceerde handreiking voor het grondverzet binnen de regio geactualiseerd.

Regionaal wordt duidelijk dat de afvoer van verontreinigde grond soms moeizaam verloopt. De bodemadviseurs van de betrokken gemeenten en OZHZ werken aan het verbeteren daarvan.

De problematiek van de afzet van PFOA-houdende grond blijft actueel. Kort gesteld moet voor schone of licht verontreinigde grond met daarin ook PFOA een afzet in de regio worden gezocht (het toepassingsgebied van de Herziene handreiking toepassing van PFOA houdende grond Zuid-Holland Zuid).

Bodemonderzoek moestuinen

In 2017 is een bodemonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van PFOA in moestuinen in Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht en de mogelijke gevolgen daarvan. Het doel van dit onderzoek was te achterhalen hoeveel GenX en PFOA er in groente en fruit zit en in hoeverre mensen met een moestuin in de buurt van Chemours groente en fruit daaruit veilig kunnen eten.

Uit het uitgevoerde onderzoek is gebleken dat in een deel van de onderzochte gewassen PFOA en/of GenX wordt aangetroffen. Het RIVM heeft geconcludeerd dat het in principe veilig is om uit eigen tuin te eten.

In maart 2018 is het RIVM een aanvullend onderzoek gestart naar grond en irrigatiewater uit de moestuinen. Dit kan inzicht geven in hoe PFOA en GenX in de groenten terecht komen. Daarnaast heeft het RIVM gemeld dat de grenswaarden voor PFOA in de bodem gaan wijzigen.

In juli 2018 heeft het RIVM een tussenbericht uitgedaan omdat op enkele locaties in Papendrecht en Sliedrecht sterk verhoogde concentraties PFOA en/of GenX in het opgevangen regenwater en/of slootwater zijn aangetroffen. Uit voorzorg is toen het advies gegeven om op die locaties dit water niet als irrigatiewater voor de moestuin te gebruiken.

Het RIVM heeft het onderzoek in september 2018 afgerond. Het RIVM heeft geconstateerd dat de bodem van alle onderzochte locaties geschikt is voor moestuingebruik. Aan de hand van verhoogde concentraties die op enkele plekken in het irrigatiewater zijn aangetroffen heeft het RIVM berekend hoe lang het duurt voordat met gebruik van dit water de bodem dermate verontreinigd raakt dat het gebruik als moestuin een risico voor de gezondheid kan vormen. Dit blijkt vele tientallen jaren te duren. Daaruit concludeert het RIVM dat het irrigatiewater gebruikt kan worden voor de moestuin. Het eerdere advies is daarmee niet meer van kracht.

Het advies van maart 2018 over het eten uit eigen tuin blijft onveranderd. Op basis van de huidige risicogrenzen zijn de gewassen uit de onderzochte tuinen geschikt voor consumptie. Wel adviseert het RIVM gewassen uit moestuinen binnen een straal van één kilometer rond de fabriek met mate (niet te veel, niet te vaak) te eten. De reden voor dat advies is dat omwonenden ook via de lucht en het drinkwater met de stoffen in aanraking komen of zijn gekomen. Bij deze berekeningen gaat het RIVM ervan uit dat mensen hun hele leven lang uit hun eigen moestuin eten (100% van de groente- en 50% van de aardappelconsumptie).

GenX in (drink)water

Op 20 november 2017 heeft de minister van Infrastructuur en Milieu de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van een RIVM-onderzoek naar de aanwezigheid van GenX-stoffen in het drinkwater in Nederland. Het onderzoek maakt duidelijk dat GenX voorkomt in het drinkwater van Evides, Oasen en Dunea. De gevonden waarden liggen in alle gevallen ruim (een factor 5 tot 15) onder de door het RIVM bepaalde richtwaarde voor GenX in drinkwater. Dit onderzoek betreft een momentopname, maar de drinkwaterbedrijven hebben aangegeven het drinkwater te blijven monitoren op GenX. De aanwezigheid van GenX in het drinkwater van Evides en Dunea was niet eenduidig te verklaren. Evides gebruikt naast grondwater ook Maaswater als bron om drinkwater van te maken voor Dordrecht. Uit onderzoeken bleek een verhoogde waarde GenX aanwezig te zijn in de monding van de Dieze bij de Maas. Hierdoor rees het vermoeden dat er ook in Brabant lozingsbronnen van GenX aanwezig zijn. In nader onderzoek is GenX gemeten in rioolwaterzuiveringen bij Eindhoven en Aarle-Rixtel.

Onderzoek Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft in 2018 onderzoek gedaan in de Alblasserwaard naar de aanwezigheid van PFOA en GenX in (kuil)gras, melk, andere zuivelproducten en eieren. Op 16 juli 2019 heeft de NVWA de uitkomsten gepubliceerd. In de meeste van de geteste producten zijn geen meetbare hoeveelheden PFOA en GenX aangetroffen. Alleen in enkele eieren zijn zeer geringe concentraties PFOA gemeten.

De NVWA heeft berekend hoeveel PFOA en GenX een consument kan binnenkrijgen door het eten van deze producten. Ook heeft de NVWA op basis van de metingen in zuivelproducten berekend wat de effecten op vlees kunnen zijn. Deze berekende PFOA en GenX-concentraties zijn vergeleken met PFOA en GenX-concentraties die levenslang dagelijks ingenomen kunnen worden voordat effecten op de gezondheid optreden (gezondheidskundige grenswaarden). De NVWA geeft aan dat door de consumptie van zuivel en vlees uit de Alblasserwaard de gezondheidskundige grenswaarden voor PFOA en GenX niet worden overschreden.

Onderzoek RIVM risicogrenzen

Het RIVM heeft op 15 juli een rapport gepubliceerd over risicogrenzen voor PFOS en PFOA in grond die gebruikt wordt voor akkerbouw en veeteelt. Het Hoogheemraadschap Rijnland had hier om verzocht vanwege een grootschalige bodemverontreiniging in hun gebied, waardoor baggerwerkzaamheden stil kwamen te liggen. Deze risicogrenzen bevestigen dat de handreiking in onze regio veilige waarden voor deze stoffen hanteert. Op basis van deze risicogrenzen kunnen overheden ook bepalen of de kwaliteit van de grond een risico vormt voor mens en milieu, en of maatregelen nodig zijn. In onze regio hebben we met een bodemverontreiniging met PFOA te maken. Er zijn al veel bodemonderzoeken uitgevoerd. In Alblasserdam liggen de gemeten gehalten PFOA in de bodem onder de nieuwe risicogrenzen van het RIVM.

Overigens betekent een eventuele overschrijding van een risicogrens niet direct dat er daadwerkelijk sprake is van risico's. Wel kan het aanleiding zijn voor nader onderzoek om te bepalen of de stoffen zijn terug te vinden in gewassen en/of producten.

In 2017 heeft het RIVM al op verzoek van Dordrecht risicogrenswaarden opgesteld voor PFOA in de bodem bij gebruik als bijvoorbeeld tuin en moestuin.

Onderzoek Europese autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA)

De Europese autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) werkt al enige tijd aan een nieuwe gezondheidskundige grenswaarde voor PFOA. EFSA heeft in 2008 voor het laatst een waarde bepaald voor de hoeveelheid PFOA die een mens per dag binnen mag krijgen. Omdat er geen actuele waarde was heeft het RIVM in 2016 een nieuwe grenswaarde voor PFOA afgeleid (89 nanogram per milliliter bloedserum). In diverse vervolgonderzoeken en afleidingen van grenswaarden (bijvoorbeeld die voor bodem) is een relatie gelegd met de gezondheidskundige grenswaarde.

Afgelopen december (2018) heeft de EFSA een nieuwe en voorlopige grenswaarde gepubliceerd. Deze voorlopige grenswaarde is 15 maal strenger dan de gezondheidskundige grenswaarde die het RIVM in 2016 heeft afgeleid naar aanleiding van de situatie rond de fabriek in Dordrecht. Over deze voorlopige nieuwe waarde is nog wetenschappelijke discussie gaande tussen EFSA, het RIVM en de vergelijkbare instituten uit Denemarken en Duitsland. De EFSA zal de afleiding van de voorlopige waarde dit jaar evalueren. De uitkomst wordt eind 2019 verwacht.

Op grond van de voorlopige status van de nieuwe grenswaarde en de nog lopende discussie ziet het RIVM geen aanleiding om de eerdere adviezen aan te passen. Wij volgen deze ontwikkelingen op de voet, samen met de andere betrokken overheden. De wetenschappelijke inzichten blijven zich ontwikkelen. We hopen dat de betrokken instituten tot overeenstemming komen over de hoogte van een veilige grenswaarde.

Vergunningen

Tot op heden werken Chemours en DuPont onder één gezamenlijke milieuvergunning, waarvan Chemours de vergunninghouder is. Begin april 2018 hebben zowel Chemours als DuPont een aanvraag ingediend voor een nieuwe milieuvergunning. Daarmee zouden beide bedrijven een eigen vergunning krijgen. De provincie is hiervoor het bevoegd gezag, de Milieudienst Rijnmond (DCMR) voert de wettelijke taken namens de provincie uit.

In het eerste kwartaal is er berichtgeving geweest over het vrijkomen van de zeer zorgwekkende stof PFIB bij Chemours. Naar aanleiding van de meldingen heeft de DCMR het bedrijf opgelegd om nader onderzoek te doen naar de incidenten. Wij hebben van de DCMR vernomen dat er op basis van dit nader onderzoek en de zienswijzen van het bedrijf geen grondslag is om hier handhavend tegen op te treden.

Op 10 september 2018 heeft Chemours aangekondigd nieuwe investeringen te gaan doen om de milieubelasting van de fabrieken hier in Dordrecht drastisch te verminderen. In twee jaar tijd wil Chemours de uitstoot van GenX-stoffen met ten minste 99% verminderen. In de fase daarna, doorlopend tot 2023 wil Chemours de uitstoot van alle organische en gefluoreerde stoffen met 99% terugdringen.

De wens van Chemours is om deze plannen ook onderdeel te maken van de nieuwe milieuvergunning. Wat dat voor het lopende vergunningproces betekent is nog niet duidelijk.

Op 25 juli 2018 heeft de provincie met een ontwerpbesluit een verdere aanscherping van de uitstoot van GenX aangekondigd. Dat gebeurt op basis van een voorlopige milieukwaliteitsnorm voor GenX in het oppervlaktewater die op 18 mei 2018 door de minister van Infrastructuur en Waterstaat is afgegeven.

Conform het ontwerpbesluit moet de lozing van GenX op het riool van 2.035 naar 148 kg per jaar worden teruggebracht. Chemours heeft in een reactie laten weten dat het verwacht per 1 januari 2019 aan deze nieuwe eis te kunnen voldoen, dankzij de nieuwe filterinstallatie met de koolstofbedden.

In september 2018 heeft Chemours een vergunning aangevraagd voor de definitieve opstelling van de koolstofbedden en voor het indirect mogen lozen van kleine hoeveelheden PFAS-stoffen, waaronder 150 kilogram PFOA per jaar (50 kilogram per jaar per 2021).

In de hierboven genoemde vergunningaanvraag heeft Chemours een indirecte lozing van GenX aangevraagd van 140 kg per jaar vanaf 2019 en 20 kg per jaar vanaf 2021. De provincie had al een procedure lopen voor de aanscherping van de lozing van GenX, van 2.035 kg per jaar naar 148 kg per jaar. De provincie heeft de hoeveelheden uit bovenstaande aanvraag verwerkt in het definitief besluit van de ambtshalve wijziging. Deze aanscherping (van 2.035 kg in 2018, naar 140 kg in 2019, naar 20 kg per jaar in 2021) is inmiddels onherroepelijk. Voor de lozing van GenX op het riool is daarmee de toezegging van Chemours om in twee jaar tijd de uitstoot van GenX-stoffen met ten minste 99% terug te dringen verankerd in de vergunning.

Vervolg

Bij de behandeling van de eerste raadsinformatiebrief over dit onderwerp is door wethouder Kraijo toegezegd dat er een bijeenkomst ter informatie en opinie (BIO) georganiseerd zou worden over dit onderwerp. Op dat moment waren er nog veel zaken onbekend en speelden er veel vragen. Door de onderzoeken die na die tijd zijn uitgevoerd zijn veel vragen die speelden inmiddels beantwoord. Hiermee is naar onze mening de noodzaak om een BIO te organiseren verdwenen.

De gemeente Dordrecht informeert haar gemeenteraad elk kwartaal door middel van een raadsinformatiebrief over de hierboven genoemde onderwerpen. Daarnaast worden in de raadsinformatiebrief nieuwe onderwerpen benoemd als daar aanleiding voor is.

Wij stellen voor om eenzelfde frequentie aan te houden en de raadsinformatiebrieven van de gemeente Dordrecht als basis te gebruiken, zodat u periodiek geïnformeerd wordt.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

de secretaris
S. van Heeren

l a

de burgemeester
J.G.A. Paans

